

Не благополучна ситуація в Україні також із захистом прав міноритарних інвесторів, забезпеченістю виконання контрактів, реєстрацією бізнесу і приватної власності, доступністю до системи електрозабезпечення. Де Україна згідно рейтингу Doing Business займає 81, 82, 52, 64, 128 місце відповідно. Це перш за все прогалини в законодавстві та неефективність роботи судів.

В Україні при вирішенні проблем у банківському секторі варто, на ряду з внутрішніми проблемами, звернути увагу на зовнішні, тобто середовище функціонування банків. Замість того щоб вирішити проблеми більшим втручанням держави, особливо за рахунок адміністративних методів, повернення довіри до банків шляхом функціонування збиткового Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, який фінансується за рахунок податків громадян, потрібно створити достатньо ліберальні економічні умови, де громадянам буде вигідно тримати кошти в банківському секторі, і не боятися задушливого оподаткування.

Література:

1. *Economy Rankings*. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>
2. Total tax rate (% of commercial profits). – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.TOTL.CP.ZS?view=chart>

Елеонора ПРОШУТІНСЬКА

студентка факультету банківського бізнесу, ТНЕУ

СВІТОВИЙ ДОСВІД СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ДЕПОЗИТІВ

Найбільші світові фінансові кризи, як відомо, найчастіше зароджувалися в банківській сфері. Для стримування масового банкрутства банків, підвищення довіри до банківської системи був створений інструмент, згодом задіяний у банківських системах практично всіх країн світу – страхування банківських депозитів. Варто відмітити, що на початкових етапах таке страхування було спрямовано, перш за все, на захист банківських установ від масового відтоку грошових коштів, а вже пізніше проявилася ще й соціальна значущість такого виду захисту – убезпечення коштів клієнтів банків. Аналіз особливостей функціонування систем страхування свідчить, що сьогодні не існує єдиної універсальної схеми її побудови. Так, специфіка організації системи страхування депозитів в конкретній країні в багатьом визначається структурою її банківської системи, підходами до організації нагляду, особливостями національного законодавства та ступенем державного регулювання діяльності банківських установ. Разом з тим, в основі дії кожної системи страхування депозитів лежить захист інтересів масового вкладника, тобто інвесторів, які не мають спеціальних знань та можливості для самостійної оцінки ризиків при розміщенні власних коштів.

Страховання депозитів в тому чи іншому вигляді існує практично у всіх країнах світу (табл. 1). Варто зазначити, що в минулому передумовою його виникнення передувала криза банківської системи країни. В цілому система страхування депозитів забезпечує захист вкладників банку у випадку банкрутства банку. Основний ефект системи страхування депозитів полягає у попередженні банківської паніки і відтоку депозитів.

Страховання депозитів покликане вирішити два основних завдання. По-перше, забезпечити гарантії повернення вкладів вкладникам. По-друге, сформуванню на цій основі реальний механізм попередження кризи банківської ліквідності та банківської паніки.

Таблиця 1

**Розподіл країн за періодами впровадження систем
гарантування вкладів**

Час заснування системи	Країни, що впровадили систему гарантування
1934	Сполучені Штати
1961–1971	Індія, Норвегія, Домінікана, Філіпіни, Німеччина, Канада, Лівія, Фінляндія, Японія
1974–1980	Бельгія, Маршалові Острови, Іспанія, Нідерланди, Аргентина, Австрія, Франція, Великобританія
1983–1989	Туреччина, Бангладеш, Швейцарія, Ісландія, Колумбія, Тайвань, Венесуела, Чілі, Мексика, Тринідад та Тобаго, Данія, Італія, Кенія, Нігерія, Ірландія, Люксембург
1991–2003	Перу, Острів Мен, Ліхтенштейн, Португалія, Бахрейн, Угорщина, Чеська Республіка, Танзанія, Уганда, Бразилія, Греція, Оман, Польща, Білорусь, Болгарія, Південна Корея, Литва, Македонія, Марокко, Румунія, Словаччина, Судан, Швеція, Алжир, Хорватія, Тайланд, Боснія та Герцеговина, Еквадор, Естонія, Гібралтар, Індонезія, Ямайка, Латвія, Малайзія, Україна, Гватемала, Гондурас, Казахстан, Ель Салвадор, Багами, Кіпр, Йорданія, Туркменістан, В'єтнам, Болівія, Чорногорія, Нікарагуа, Сербія, Словенія, Албанія, Уругвай, Узбекистан, Мальта.
2004–2006	Гонг-Конг, Молдова, Таджикистан, Вірменія, Сінгапур
2007–2014	Азербайджан, Барбадос, Австралія, Ємен, Киргизстан, Острів Джерсі, Мавританія, Афганістан, Лівія, Непал, Бруней, Британські Віргінські Острови, Центрально Африканська Республіка, Чад, Демократична Республіка Конго, Екваторіальна Гвінея, Габон, Бермуди, Косово, Шрі Ланка, Монголія, Палестина, Лаос

У світовій практиці виділяють такі типи систем страхування банківських вкладів:

1) американська, яка спирається на досвід США, та передбачає створення особливого державного чи підконтрольного державі органу (на кшталт Федеральної корпорації страхування депозитів, яка знаходиться під контролем державних органів та характеризується значним рівнем самоврядування), фінансування якого здійснюється спільно державою та банками. За таким варіантом всі банки, які здійснюють діяльність на території держави (в тому числі для філіалів і представництв іноземних банків) зобов'язані брати участь у системі гарантування вкладів.

Держава створює такий орган для реалізації державної політики із надання гарантій вкладникам банків на його території. Законодавством країни визначається також коло учасників страхування, умови його проведення, а також розміри страхових внесків та страхових виплат. Проводжувати страхування можуть як державні, так і приватні страхові організації. Подібні

структури до американської існують в Великобританії, Канаді, Росії та деяких інших країнах. Таку систему, як правило, запроваджують країни, що розвиваються або такі, які вперше її вводять;

2) німецька (європейська), за такого варіанту держава жодного прямого відношення до страхових фондів не має. Страхування здійснюється, як правило, через загальнодержавні банківські асоціації. При цьому наявність загальнодержавних банківських асоціацій не виключає створення подібних асоціацій на регіональному та місцевому рівнях і, як наслідок, можливості здійснення страхування на конкурентних засадах. Страхування банківських вкладів є суворо добровільним рішенням для кожного банку. Зрозуміло, що розмір щорічного страхового внеску, умови та величина страхових виплат визначаються кожною асоціацією самостійно. Єдине обмеження, до речі, яке встановлюється на законодавчому рівні, – це величина максимального розміру виплати за вкладом. Такий варіант є поширеним у Західній Європі, зокрема у Швейцарії, Франції, Нідерландах, Люксембурзі, Австрії та інших країнах Європи. Відповідно участь банків в такій системі є добровільною, а державне фінансування відсутнє. Прихильники такої системи обґрунтовують її переваги через сприяння розвитку конкуренції. Так, зрозуміло, що в різних асоціаціях можуть бути різні умови страхування, тому виникає свого роду конкуренція, тобто кожна асоціація прагне запропонувати найбільш вигідні умови страхування, і тим самим залучити найбільшу кількість потенційних вкладників. З огляду на це, хоча й в рамках даного типу системи страхування банківських вкладів не є обов'язковим, тим не менш банк, який не надає гарантій із захисту вкладників, потенційно приречений на банкрутство;

3) змішана, коли система страхування містить елементи обох вищеназваних систем. Так, наприклад, система страхування депозитів в Польщі може бути визначена як змішана (з певним наближенням до американської моделі). Так, в Японії корпорація страхування депозитів знаходиться в приватно-державній власності та управляється спільно Банком-Японії та банками-членами корпорації. В Іспанії Фонд гарантування депозитів очолює голова центрального банку, але до ради входить однакова кількість представників центробанку та комерційних банків-учасників. За аналогічними схемами побудовані системи страхування в Данії, Норвегії, Угорщині, Бельгії, Перу та ін.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду функціонування систем страхування в депозитах свідчить про різноманітність останніх, наявність особливостей у кожній країні. При цьому слід зазначити, що мають місце уніфіковані принципи ефективних систем страхування депозитів, основні з яких наступні:

1. Цілями державної політики є захист вкладників та сприяння фінансової стабільності.

2. Мандат і повноваження. Забезпечення досягнення цілей державної політики, чітко визначені і офіційно закріплені в законодавстві.

3. Управління. Вищий орган управління і керівництва складається з осіб, які повинні бути підзвітним і ізольованим від зовнішніх впливів, та володіти необхідною професійною кваліфікацією і сумлінністю, щодо своїх обов'язків.

4. Відносини з іншими учасниками системи забезпечення фінансової стабільності. Забезпечення безперервного обміну інформацією стосовно функціонування ССД.

5 Транскордонні питання. В умовах істотної участі зарубіжних банків, повинен існувати механізм обміну інформацією між страховиками депозитів відповідних країн.

6. Роль страховика депозитів у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій та управлінні кризами. Включає ефективне планування на випадок непередбачених обставин (недостатності фінансових ресурсів, тощо) і криз.

7. Членство. Обов'язкове для всіх банків, у тому числі державних, та існування дієвого пруденційного регулювання.

8. Рівень покриття. Повинен бути обмеженим за розміром, надійним і поширюватися на переважну більшість вкладників, періодично (мінімум 1 раз на 5 років) він повинен переглядатися.

9. Ресурси та напрями використання коштів. Достатність ресурсів фонду для відшкодування коштів. Встановлення цільового розміру фонду, на основі чітких і прозорих критеріїв, які підлягають періодичному перегляду

10. Публічна інформованість. Необхідність безперервного інформування громадськості про ССД, з метою захисту вкладників і сприяння фінансовій стабільності.

11. Правовий захист . Захист від збитків і інших судових рішень проти осіб фонду, прийнятих у процесі виконання покладених на нього обов'язків.

12. Дії у відношенні сторін, винних у ліквідації банку . Фонд повинен бути наділений повноваженнями щодо юридичного покарання осіб, винних у банкрутстві банку посадових осіб (членів ради директорів, керівників і власників), а також пов'язаних з ними осіб, та постачальників професійних послуг (аудиторів, бухгалтерів, юристів та оцінювачів активів).

13. Раннє виявлення та своєчасне втручання. Втручання у діяльність проблемного банку має бути завчасним і виваженим.

14. Регулювання роботи з проблемними банками. Необхідність достатності ресурсів фонду, для застосування своїх повноважень по врегулюванню неплатоспроможності банку.

15. Особливості відшкодування вкладникам. Необхідність оперативної виплата коштів вкладникам протягом 7 днів, з метою сприяння фінансової стабільності.

16. Відшкодування витрат. На законодавчому рівні наділення фонду правом на задоволення його вимог із продажу активів банку, відповідно до черговості вимог кредиторів Отже, захист прав і законних інтересів вкладників передбачає не тільки виплату відшкодування за вкладами в банку, який з тих чи інших причин не може виконувати свої зобов'язання, але й здійснення превентивних заходів недопущення такої ситуації.

Література:

1. Адамчук Н. Г. Возможные пути совершенствования систем страхования вкладов / Н. Г. Адамчук, В. И. Зимовцев // *Страховое дело*. — 2010. — № 12. — С. 18–23.
2. Жовтун Є.В. Розвиток системи страхування депозитів / Є.В.Жовтун // *Причорноморські економічні студії*. — 2017. — Вип. 17. — С. 197-201.
3. Ткаченко Н. В. Міжнародна практика побудови систем страхування депозитів / Н. В.Ткаченко // *Фінансовий простір*. — 2014. - № 4(16). — С. 245-244.
4. Черкашина К.Ф. Особливості функціонування систем страхування депозитів та їх роль у формуванні депозитної бази банків / К.Ф. Черкашина // *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. - 2017. - № 1. — С. 256-268.

Богдана САС

*к. е. н., доцент кафедри банківського менеджменту
та обліку, THEU*

МЕХАНІЗМИ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Динамічний розвиток середнього і малого підприємництва в європейських країнах з трансформаційною економікою забезпечив успішне становлення й розвиток ринкової економіки унаслідок послідовного і цілеспрямованого здійснення державної політики у сфері регулювання і підтримання цих видів бізнесу, відтак нині у цих країнах у секторі такого бізнесу створюється 45-55% ВВП, у розвинутих країнах Європейського Союзу малими і середніми підприємствами забезпечується 60% ВВП, частка їх в експорті становить 25-40% з урахуванням участі у комплектуванні готової продукції великих підприємств, частка у вартісному обсязі експорту наближується до 60%, у такому бізнесі працює 70% всього зайнятого населення й спрямовується понад 50% сукупних інвестицій. Станом на початок 2016 р. в 28 країнах ЄС було зареєстровано більше 21,6 млн. малих і середніх підприємств, де було зайнято 89,6 млн. чоловік. Сукупна валова добавлена вартість, створена малими і середніми підприємствами в Європі сягнула 3,9 трлн. євро [1].

Нагромаджений світовий досвід кредитної та фінансової підтримки малого і середнього підприємництва стимулює розвиток підприємницької діяльності, що забезпечує стійке зростання таких компаній в межах національної економіки (табл. 1).